

REGERINGSKANSLIET

Georgien (87)

66

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Georgien 2002

1. Sammanfattning av MR-läget

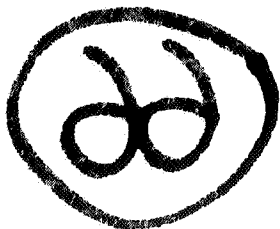
Den georgiska staten saknar kontroll över utbrytarregionerna Abchasien och Sydossetien, liksom i huvudsak också över den autonoma republiken Adzjarien. I Adzjarien befaras MR-läget vara avsevärt sämre än i övriga Georgien.

I landet finns drygt en kvarts miljon internflyktingar från Abchasien, 60 000 från Sydossetien samt 4 -5 000 från Tjetjenien, vilka lever under svåra förhållanden. Sammandrabbningar i Abchasien mellan georgiska partisaner och abchasiska separatister är vanliga. Även de FN-observatörer och den OSS-styrka som finns i gränsområdet drabbas av allvarliga incidenter, bl a kidnappningar.

Ett stort problem utgör frågan om tillämpningen av den MR-lagstiftning som Georgien bundit sig att följa efter inträdet i Europarådet 1999. De civila myndigheterna kan inte upprätthålla effektiv kontroll över lagstiftningens tillämpning och inte heller över säkerhetsstyrkorna.

Under det senaste året har läget vad gäller mänskliga rättigheter i vissa fall försämrats. Ett flertal dödsfall bland arresterade och fängslade personer har rapporterats bero på fysiskt våld, tortyr eller inhumana och livshotande förhållanden i fängelserna. Rapportering om polisiär brutalitet förekommer liksom om korruption inom rättsliga instanser. Förhållandena i fängelserna är fortsatt svåra, även om vissa åtgärder vidtagits för att förbättra situationen. Godtyckliga arresteringar och häktningar har ökat i antal. Strafffrihet för personal ur de s k säkerhetsstrukturerna är fortsatt ett problem.

Pressfriheten har i huvudsak respekterats, även om enskilda fall av överträdelse och våld mot journalister har rapporterats. Själv censur är vanligt förekommande bland georgiska journalister. Polisen har ingripit mot

mötesfriheten och dömande organ har upplöst fredliga möten. Jehovas vittnen, liksom andra icke-ortodoxa religionsutövare som pingstvännen och baptister, har utsatts för förföljelser och trakasserier. Våld mot och diskriminering av kvinnor fortsätter. Handel med kvinnor (trafficking) utgör ett problem.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala MR-konventionerna.

Georgien har tillträtt alla de viktigaste av FN:s MR-konventioner inklusive de båda tilläggsprotokollen till ICCPR.

Georgien har också tillträtt den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Georgien tillträdde i november 1999 FN:s konvention angående flyktingars rättsliga ställning från 1951.

Georgien tillträdde under 2001 protokoll nr 12 till Europakonventionen om mänskliga rättigheter.

FN:s tortyrkommitté uppmanade i maj 2001 Georgien att inrätta en fristående klagomålsmekanism gällande polistortyr samt att göra en systematisk översyn av samtliga domar som kan ha baserats på framtvingade bekännelser till följd av tortyr. Man ifrågasatte också åklagarämbetets maktbefogenheter och dess objektivitet.

FN:s rasdiskrimineringskommitté har också uppmärksammat att georgisk lagstiftning inte straffbelagt anstiftan till ras- eller religionsförföljelse.

Europarådets MR-domstol har underställt georgiska regeringen en rad frågor i samband med trakasserier av Jehovas vittnen.

3. Respekten för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Den georgiska konstitutionen förbjuder tortyr, men allvarliga kränkningar förekommer. Rapporter om tortyr, polisbrutalitet, framtvingade bekännelser och påhittade eller planterade bevis är ofta förekommande. Medlemmar av säkerhetsstyrkor misshandlar frihetsberövade personer och polisövergreppen uppges ha ökat. Detta uppges generellt vara vanligare utanför Tbilisi där medvetenheten om mänskliga rättigheter är mindre utbredd och MR-organisationer är mindre aktiva. Polisen underlåter ofta att informera frihetsberövade om deras rättigheter och förhindrar tillträde för familjemedlemmar och advokater.

Under 2001 utfärdade parlamentets kommitté för MR och nationella minoriteter ett "informationskort" med uppgifter om de rättigheter en anhållen har.

Förhållandena i fängelser och häkten är inhumana. De är oftast överfulla, och brist på fullvärdig kost, motion och medicinsk vård är regel snarare än undantag. Undermåliga hygieniska förhållanden medför att sjukdomar sprids. Mord och våld fångar emellan uppges ha ökat och hungerstrejker och självmordsförsök är vanliga.

I Abchasien förekommer gisslantagningar från såväl abchasiers som georgiska partisangrupperns sida. Mord och våldshandlingar är ofta förekommande. Utläggningen av landminor, vilka ofta skadar civilbefolkningen, fortsätter.

Den lag om ett civilt alternativ till den obligatoriska värnplikten som trädde i kraft den 1 januari 2000 efterlevs inte.

4. Dödsstraff

Den 11 november 1997 avskaffades dödsstraffet och de dödsdömda fick sina straff omvandlade till 20 års fängelse.

Enligt Amnesty International har 15 personer dömts till döden i utbrytarrepubliken Abchasien sedan den förklarade sig självständig. Inga nya dödsdomar har utfärdats, och inga avrättningar har rapporterats.

5. Rättssäkerhet

Rättssäkerheten är minst sagt bristfällig, och det främsta problemet är lagens bristande efterlevnad.

Konstitutionen garanterar ett oberoende domstolsväsende, men i praktiken utsätts domstolarna för påtryckningar från såväl regering som parlament. Därtill är korruptionen utbredd inom domstolsväsendet. Domare är fortfarande hänvisade till en förvirrande blandning av sovjetisk lagstiftning och ny georgisk lagstiftning på det civil- och straffrättsliga området..

Det georgiska parlamentet har uttalat att all ny lagstiftning skall stå i överensstämmelse med Europaråds- och EU-normer och i enlighet med internationell standard. Många av parlamentet beslutade ändringar i den nya lagstiftning har negativt inverkan på rättssäkerheten för den enskilde individen.

Georgien har sedan 1997 en ombudsmannainstitution, som dock p g a bristande finansiella resurser fungerar bristfälligt.

6. Personlig frihet

Internationella och lokala MR-grupper anser att det finns politiska fångar, men oenighet föreligger om hur många.

I april 2000 antog parlamentet en resolution om nationell försoning som gav åklagarämbetet i uppdrag att granska dem som fängslats i samband med inbördeskriget 1992-93. President Sjevardnadze gav senare amnesti alternativt reducerade strafftiden för 279 fångar. Den rättegång som hölls 1998 rörande dessa karaktäriserades av överträdelser av "due process". I juli 2001 beordrade Sjevardnadze frigivning av ytterligare 72 personer. Senare frigavs ytterligare 85 personer.

Regeringen hindrar inte internationella och lokala MR-organisationer att besöka fängelserna.

Konstitutionen och annan lagstiftning garanterar rätten att röra sig fritt inom landet, att resa utomlands, att emigrera samt att repatrieras. I princip respekteras dessa lagar. Emellertid har de "meschetturkar" som under Stalintiden deporterades från Georgien till Centralasien haft svårigheter att repatrieras.

7. Strafffrihet

Strafffrihet är ett omfattande problem i Georgien. Regeringen saknar adekvat kontroll över säkerhetsorganen och andra rättsvårdande myndigheter. Påstådda brott begångna av säkerhetsorganen undersöks sällan, utom i sällsynta fall och då efter starka påtryckningar från MR-organisationer. Få eller inga fall av MR-brott åtföljs av domar eller disciplinära åtgärder.

8. Yttrande- och mediafrihet m m

Pressfriheten är grundlagsfäst och det finns ett stort antal oberoende tidningar som kritiserar beslutsfattare på olika områden. Inskränkningar från regeringen av pressfriheten förekommer emellertid tidvis. Därtill fortsätter säkerhetsorgan och polis att trakassera pressen. Situationen för oberoende media uppges vara sämre i regionerna än i huvudstaden.

Under 2001 gjordes två myndighetsingripanden mot den kritiska TV-kanalen Rustavi 2. Personal på TV-stationen blev också utsatt för anonyma dödshot och en journalist dödades under oklara omständigheter.

Inga begränsningar från myndigheternas sida finns vad gäller tillgången till internet.

Förenings- och församlingsfriheten är fastslagen i konstitutionen, och respekteras med vissa undantag. Dock kräver myndigheterna att politiska partier och andra organisationer förhandsanmäler planerade offentliga sammankomster. De flesta sådana föranmälningar accepteras. Jehovas vittnen

har dock vid ett flertal tillfällen nekats tillstånd att hålla sammankomster utomhus.

Religionsfriheten garanteras av konstitutionen. Den georgisk-ortodoxa kyrkan står fri från staten men åtnjuter samtidigt en grundlagsfäst särskild status. Religiösa sammanslutningar – särskilt icke-traditionella religiösa grupper som baptister och Jehovas vittnen – bemöts ofta med misstänksamhet, särskilt utanför Tbilisi. Upprepade våldsaktioner mot anhängare till Jehovas vittnen av extrema georgisk-ortodoxa anhängare har ägt rum. I Abchasien är Jehovas vittnen förbjudna att verka. Där har ett antal anhängare anhållits, men sedermera frigivits.

9. De politiska institutionerna

I Georgien finns politisk pluralism med flerpartisystem. Oppositionen är tämligen stark och tillåts verka mer eller mindre fritt. Emellertid är de politiska institutionerna svaga och korruption av stora mått genomsyrar samhället.

Den georgiska statsmakten saknar helt kontroll över Abchasien och har ett mycket begränsat inflytande över Sydossetien. Båda utbrytarrepublikerna styrs av auktoritära regimer.

Adzjarien, vars autonomi är erkänd och vars status som republik är grundlagsstadgad, styrs enväldigt av dess president Abasjidze. Även här är Tbilisis inflytande marginellt.

Parlamentsval hölls i oktober 1999 och beskrevs av OSSE som ett steg framåt för Georgiens internationella åtaganden. Presidentvalet i april 2000, bjöd emellertid på auktoritära och propagandistiska inslag. Det antas dock inte ha påverkat valets utgång. Allmänhetens förtroende för de styrande är dock lågt liksom förtroendet för de rättsvårdande organen.

Kvinnor är underrepresenterade i regering och parlament. Av parlamentets 235 platser innehas mellan 5 och 8 procent av kvinnor. Två kvinnor hade ministerposter under 2001.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Enligt konstitutionen har medborgare rätt att bilda och tillhöra fackföreningar, och regeringen respekterar generellt denna rätt i praktiken. Fackföreningar kan bli medlemmar av internationella organisationer. I Georgien finns en paraplyorganisation, Amalgamated Trade Unions of Georgia (ATUG), vilken i slutet av år 2000 blev medlem i den internationella fackföreningskonfederationen ICFTU. Därutöver finns två självständiga

fackföreningar, en för lärare i Kutaisiregionen i västra Georgien, och en för anställda i huvudstaden. Fackföreningarna har tidvis varit aktiva, men antalet betalande medlemmar uppges ha sjunkit.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Arvet från Sovjetunionen innebar en väl utbyggd sjuk- och hälsovård med hög läkartäthet. Läget har emellertid försämrats pga landets ekonomiska problem och anslagen till sjuk- och hälsovård har kraftigt skurits ned.

Abort utgör fortfarande den vanligaste formen av födelsekontroll.

12. Rätten till utbildning

Utbildningsväsendet är, som ett arv från Sovjettiden, väl utbyggt. På papperet är utbildning allmän och i princip gratis. I realiteten ser det emellertid annorlunda ut. Den ekonomiska krisen har slagit hårt mot skolorna. Föräldrarna måste ofta betala avgifter till skolan p. g. a. bristen på tillräcklig statlig finansiering. På landsbygden har skolor fått stängas, då lärarlönerna inte betalats ut. På sikt riskerar detta att få förödande konsekvenser för landets utbildningsstandard.

Det stora antalet internflyktingar saknar ofta tillgång till såväl utbildning som sjukvård. Bristande kunskaper i georgiska uppges också begränsa möjligheten till utbildning för minoriteter.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Den genomsnittliga per capita-inkomsten för första halvåret 2001 var ca 324 USD (666 GEL) per år, men inkomsterna är synnerligen skevt fördelade. Generellt räcker löner och pensioner inte att leva av. Pensionen är – om den betalas ut – 12 GEL (6 USD) per månad. Minimilönen höjdes under hösten – 99 till 20 GEL (10 USD) per månad.

På landsbygden är situationen svår och penningekonomin har i viss utsträckning ersatts av byteshandel.

Enligt WFP är ensamstående äldre och folk på institutioner de mest utsatta grupperna.

OLIKA GRUPPERS SITUATION

Det förekommer ingen av statsmakterna sanktionerad diskriminering p g a ras, kön, hudfärg, etnisk härkomst, eller p. g. a. religiös eller politisk åskådning.

14. Kvinnans ställning

Enligt konstitutionen åtnjuter kvinnor samma rättigheter som män, men detta gäller inte i praktiken. Jämlikhet mellan könen är än så länge i stort en icke-fråga, och statsmakterna vidtar endast marginella åtgärder för att motverka diskriminering eller könsrollstänkande. Däremot finns en rad NGOs som engagerar sig i genusfrågor.

Det georgiska samhället är påtagligt patriarkaliskt. Kvinnans roll är som mor och maka. Hennes viktigaste uppgift är att föda barn, och i sin roll som mor bemöts hon med aktning. Sexuella trakasserier uppges vara vanliga på arbetsplatser.

Det förekommer fall där kvinnor kidnappas och även våldtas för att samtycka till giftermål. Även skenkidnappningar är vanligt förekommande då föräldrarna motsätter sig att äktenskap ingås.

Det finns ingen lag som förbjuder en man att slå eller våldföra sig på sin hustru, och få fall av övervåld inom hemmets väggar polisanmäls. Handel med kvinnor ("trafficking") är ett problem som ägnas litet intresse. Tillverkning, distribution och försäljning av pornografi är förbjudet enligt lag.

Kvinnor får lägre lön än män för samma slags arbete. Enligt en studie utförd 1999 får kvinnor 78 procent av mannens lön i den offentliga sektorn och 67 procent i den privata.

15. Barnets rättigheter

De förmåner som barn erbjuds är mycket begränsade. Endast barn över tre år har tillgång till fri sjukvård.

Det finns uppskattningsvis 2500 gatubarn i Tbilisi. Det är brist på barnhemsplatser och för dem som har plats råder en oacceptabel situation med brist på mat, kläder, utbildning, medicinsk vård, värme, el och vatten. Allt fler barn rapporteras vara inblandade i brottslig verksamhet, narkotikamissbruk och prostitution.

16. Olika befolkningsgruppers situation (flyktingar, etniska, religiösa minoriteter, urbefolkningar m fl)

Etniska georgier utgör drygt 70 % av befolkningen. Inga väsentliga skillnader görs mellan de olika befolkningsgruppernas, men de etniska minoriteterna är klart underrepresenterade i det politiska livet.

Det finns ca 280 000 internflyktingar (IDPs) från främst Abchasien, vilka är socialt och ekonomiskt mycket utsatta. I frånvaron av politiska uppgörelser

går återflyttningen av dessa trögt. Myndigheterna ser ogärna att internflyktingarna integreras på sina nya bostadsorter och de får tex inte bedriva affärsverksamhet.

Regeringen respekterar generellt sett etniska minoriteters kulturella rättigheter men begränsar självstyret i etniska armeniska och azeriska enklaver. I Georgien finns en grundlagsskyddad äganderätt till mark.

I gränsområden till främst Armenien och Azerbajdzjan, där dessa etniska minoriteter bor, finns ett förbud mot privat markägande i en 25 kilometer bred säkerhetszon. De ryska, azeriska och armeniska minoriteterna kan fritt tala sina språk, och såväl ryska som georgiska används i interetnisk kommunikation.

Någon lagstiftning som straffbelägger homosexualitet finns inte.

Som en följd av konflikten i Tjetjenien har 6000 flyktingar, främst kvinnor och barn, sökt sig till Georgien från Ryssland/Tjetjenien.

Konstitutionen stadgar om rätten till asyl.

17. Funktionshindrades situation

Lagen föreskriver att staten skall erbjuda skydd och stöd till handikappade. Lagen innehåller också regler om speciella rabatter och sociala förmåner för handikappade, speciellt för krigsveteraner. Emellertid har många statliga institutioner för handikappade stängts p g a bristande finansiering. Social diskriminering av handikappade förekommer.

ÖVRIGT

18. Oberoende MR-organisationer

Regeringen respekterar i allmänhet inhemska och internationella organisationers rätt att övervaka MR-frågor. Det finns ett stort antal aktiva MR-organisationer i landet.

19. Fältverksamhet eller rådgivning på MR-området.

Ett flertal organisationer har fältverksamhet i Georgien. Bland annat har FN och OSSE etablerat ett gemensamt kontor i utbrytarrepubliken Abchasiens huvudstad Suchumi. OSSE har också etablerat ett MR-kontor i Tbilisi. FN-organ, EU och bilaterala givare samarbetar aktivt med georgiska MR-organisationer. Europarådet öppnade förra året ett informationskontor i Tbilisi.

ICRC rapporteras ha fullt tillträde till fängelser, inklusive i Abchasien. Även OSSE uppges ha tillträde till fängelserna.

